

«Siden slutten av 1996 har omkring 70.000 mennesker mistet livet i kamper med Mexicos narkobander. Men nå har myndighetene vunnet en viktig seier»

Bjarte Botnen kommenterer på side 2

Oser av frykt for det private

Målstyring og New Public Management (NPM) i den offentlige skole, spesielt i Oslo, har økt behovet for flere privatskoler i Norge.

Det offisielle synet er at Norge skal ha en liten, men gjennomkontrollert privatskolesektor for de med spesielle livssyn og pedagogiske oppfatninger. I verdens-

sammenheng har Norge svært få privatskoleelever, under 3 prosent i grunnskolen og 9 prosent i videregående skole. I USA ville norske privatskoler bli kalt charterskoler, delvis frie offentlige skoler med statsstøtte. Debatten om privatskoler i Norge oser av frykt for det private. I sommer har vi lest om privatskole-raidet som skal ha rasert svensk skole. Men når 92 prosent av elevene går i offentlige skoler er det urimelig å gi privatskolene skyl-

den for dårlige svenske pisa-test-resultater. Dessuten ligger Sverige fremdeles, som Norge, i den store gruppen av vestlige land med midtels pisa-test-resultater. Når antall elever i svenske private videregående skoler har økt til 25 prosent, har dette i første rekke vært et nødvendig privat innovasjonsløft for opplæring i praktiske yrker. Et løft offentlige skoler verken i Sverige eller Norge har greid å få til.

Christian Beck

KRONIKK TILGIVELSE

22. juli – to år etter Utøya. Finnes det mennesker som ikke bør tilgis og handlinger som er utilgivelige?

Utilgivelige handlinger?

● Forsker ved St. Olavs hospital

Drapene utenfor regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya 22. juli 2011 reiste mange fundamentale spørsmål som ikke kunne behandles i den påfølgende rettssaken. Dette var spørsmål som ikke handlet om statusen til norsk rettspsykiatri eller om spesialavdelinger i politiet som satt handlingslammet i en pram ute på Tyrifjorden. Det var spørsmål som ikke dreide seg om hatyttringer fra brysomme bloggere eller om angrep på demokratiet.

Retten til liv. Ett av spørsmålene som mange stilte seg i et-

terkant, men knapt våget å uttale høyt, var om det finnes mennesker som ikke bør tilgis og om det finnes handlinger som er så onde at de må karakteriseres som utilgivelige. Tanken på å gjeninnføre dødsstraff ble lansert av barske bloggere med hår på brystet. Den mest grunnleggende menneskerettigheten, retten til liv, ble ikke lenger oppfattet som absolutt. Det var uro i befolkningen.

Siste henrettelse. Dødsstraff ble avskaffet i Norge i 1979, 103 år etter at bøddelen hadde latt øksa falle over nakken til Kristoffer Nilsen Svartbækken Grindalen på Ekromstormyra i Løten, det siste myndighetsdrapet etter en sivil rettssak i Norge.

Døde menn kan som kjent ikke tale. Døde menn kan ikke angre sine ugjerninger og be om tilgivelse for dem.

David M. Lerman, som i mange år arbeidet som jurist i det amerikanske strafferettssystemet, skrev for noen år siden en artikkel med tittelen: «Tilgivelse

«Døde menn kan som kjent ikke tale. Døde menn kan ikke endre seg. Døde menn kan ikke angre sine ugjerninger og be om tilgivelse for dem»

sen i strafferettssystemet». Hvis den har sin plass der – hvorfor er det vanskelig å få øye på den. *The Forgiveness Project* i England har stilt samme spørsmål og utarbeidet såkalte «tilgivelsesprogrammer» hvor de innsatte har fått anledning til å reflektere

over sin egen forbrytelse, forsøke å se den fra offerets perspektiv, vurdere om de skal be om tilgivelse, men også å vurdere om det har vært mennesker i deres egen oppvekst som har krenket *dem*, og som *de* kan vurdere å tilgi. Av alle fengselsprogrammene i England er det dette programmet som har fått best skussmål blant de innsatte.

Ikke enestående. Det som skjedde 22. juli 2011 var en nasjonal tragedie. I verdenssammenheng er tragedien dessverre ikke enestående. Trudy Goviers forteller i sin bok *Forgiveness and Revenge* om en mann som i januar 2000 meldte seg for det lokale politiet et sted i Pakistan med følgende ord: «Jeg er Javed Iqbal, og jeg har drept hundre gutter». Han hadde lurt dem, i all hovedsak gategutter mellom seks og 16 år, med til sin leilighet i Lahore, gitt dem mat

og underholdt dem, tatt bilde av dem, og siden misbrukt dem seksuelt og kvalt dem. Så hadde han kvittet seg med kroppene på en grusom måte.

Avvist. Som motiv oppgav Javed Iqbal at han ville hevne seg på politiet som ikke hadde tatt ham på alvor da han, mange år i forveien, hadde anmeldt to tjenere for seksualisert vold mot ham. I stedet opplevde han først å bli latterliggjort og avvist med beskyldninger om at han hadde bedrevet sodomi, dernest fengslet og torturert av politiet. Hans mor hadde grått over hans skjebne. Nå ville han at 100 andre mødre skulle få gråte over sine barn.

Dømt til døden. I mars samme år ble Javed Iqbal dømt til døden. Han fikk hundre dødsdommer, en for hvert barn han hadde drept.

vårtland

Verdidebatt.no

Registrer deg
Logg inn

Forsiden ▶ Nyheter ▶ Lyd og bilde ▶ Meninger ▶ Ettertanke ▶ A - Å ▶ Valg

Flere tusen debatterer på Vårt Lands diskusjonssider på nettet.

Debattantene oppretter sin egen blogg og publiserer sine innlegg selv.

Du kan lese hva kjente, meningssterke personer framfører av meninger.

Og du kan delta i debatten. Det gjør du ved å enkelt registrere deg på verdidebatt.no.

Du må delta med fullt navn. Dette sikrer en saklig og «renslig» debatt. Tjenesten er gratis.

MER

Roald Iversen har skrevet doktoravhandlingen *Barmhjertighet og frigjøring. Sjelesorg som kritisk hermeneutisk praksis. Refleksjoner i grenseland mellom teologi og filosofi.*

LES MER:

• **side 4-5**
Jødene skiller ytre høyre.

• **side 6-8**
Frykten etter terroren

BILDET

To roser til minne om ofrene på Utøya. «Finnes det mennesker som ikke bør tilgis for sine gjerninger», spør forsker Roald Iversen i denne kronikken.
Foto: Terje Bendiksby/NTB scanpix/arkiv

Dommen var at han skulle henges foran foreldrene til de 100 barna. Dette kan sies å være en ekstrem variant av «gjengjeldende rettferdighet», slik vi finner den uttrykt i 2. Mosebok, kapittel 21, 23 – 24: «Men skjer det en ulykke, skal du bøte

«Ville forbryterens anger gjøre det lettere for ofrene og deres pårørende å tilgi? Er angeren nødvendig for tilgivelsen?»

liv for liv, øye for øye, tann for tann, hånd for hånd, fot for fot, brannsår for brannsår, sår for sår, skramme for skramme.» Dommerens motiv for å drepe Jahved Iqbal var ikke mye an-

nerledes enn Iqbals motiv for å drepe barna. Forskjellen var at rettsstaten mente at barna døde ufortjent, mens Iqbal ville få som fortjent.

At Javed Iqbal ble funnet død på cella før dommen var iverksatt, endrer ikke dommerens intensjon om å domme etter prinsippet om «gjengjeldende rettferdighet».

Forskjellige prosesser. Eksempelene Anders Behring Breivik og Javed Iqbal viser oss to ulike rettsprosesser. Begge var masse-drapsmenn. Og nå reiser jeg mange spørsmål som det ikke er mulig å svare på i en kort kronikk.

Sett at Javed Iqbal ikke hadde dødd på cella, og sett at både han og Breivik en gang ville komme til sans og samling og greide å ta inn over seg hvilken smerte deres handlinger hadde medført; sett at de gav uttrykk

for en dyp anger over sine handlinger og ikke lenger så grunner som var gode nok til å forsvare dem, sett at de lovet å begynne å leve et bedre liv og sett at de på alle mulige måter demonstrerte at de faktisk gjorde det, ville de da kunne tilgis?

Lettere å tilgi? Ville forbryterens anger gjøre det lettere for ofrene og deres pårørende å tilgi? Er angeren nødvendig for tilgivelsen? Hva ville det å bli tilgitt kunne bety for forbryteren? Hva ville tilgivelsen kunne bety for den som eventuelt valgte å tilgi?

Og hva ville slike tilgivelsesprosesser gjøre med oss andre som fikk kjennskap til dem? Ville vi se dem som et uttrykk for håp for menneskeheten, eller bare som uttrykk for en grenseløs naivitet?

Forbryteren som offer. Den danske filosofen Thomas Brud-

holm har lenge vært kritisk til å snakke om tilgivelse etter masse-mord. Å gjøre det, hevder han, er å legge en sten til den byrden som de overlevende allerede bærer på. Det er noe rett i det. Men også en forbryter kan være et offer. Hans familie likeså. En mor vil aldri se sin sønn bare

«Tilgivelse er ingen enkel affære. Ingen kan presses til å tilgi»

som en drapsmann. Hvorfor skulle vi andre bare se ham på denne måten? Tilgivelsen forutsetter at man ikke reduserer forbryteren til forbrytelsen, men ser ham som et menneske, som oss. Tilgivelse innebærer ikke at man aksep-

seg rett til å forkorte. • Innsendte manus blir ikke returnert. • Vårt Land betinger seg retten til å arkivere og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form i avisas eget arkiv eller andre databaser Vårt Land har avtale med. • Stoffet kan også gjøres tilgjengelig på avisas nettsider.